

Demir Baba Velâyetnâmesi'nde Derviş Muhammed Yemînî'nin Yeri

Gökhan ŞENYURT
Orcid: 0000-0001-9136-1028
gorkican2405@gmail.com

Öz

XVI. yüzyılda Balkanlarda faaliyet göstermiş Alevî-Bektaşî öncülerinden Demir Baba hakkında çok fazla bilgi bulunmamaktadır. Hayatı üzerine başvurulacak en temel kaynak, adına düzenlenen Velâyetnâmesidir. H 1239 yılında Derviş Mehemed tarafından kaleme alınan bu Velâyetnâme, Demir Baba'nın doğumundan birkaç yıl önceki süreçten başlayıp yüz yirmili yaşlarına kadar devam eden uzun bir dönemi barındırmaktadır. Bu dönem içerisinde Demir Baba'nın doğumu, silsilesi, aile çevresi, pehlivanlık yeteneği, kerametleri gibi daha birçok anlatı yer almaktadır. Ayrıca Velâyetnâme'de, Alevî-Bektaşî sahası şairlerinden Derviş Muhammed Yemînî ile ilgili birtakım ufak detaylar da dikkat çekmektedir.

Yedi Ulu Ozan'dan biri sayılan Derviş Muhammed Yemînî'nin hayatı, hiçbir tezkirede yer almadığı için Velâyetnâme'de bulunan birkaç tespit bize önemli bir kapı aralamaktadır. İsmi geçtiği anlatılarla bağlantı kurulduğunda, Yemînî hakkında bazı yaklaşımlarda bulunmak mümkün olmaktadır. Yemînî'nin Hacı Dede'nin düğününe iştirak etmesi, Kademli Baba'nın vefatında orada bulunması, Hacı Dede'nin ve Demir Baba'nın, Yemînî'nin kabrini ziyaret etmesi ve hatta Nusayrîliğe meyletmiş tekke şairi Virânî'nin de Yemînî'nin kabri civarına defnedilmesi gibi birtakım ufak aksiyonlar, şairin aydınlanamamış hayatına ışık tutacak nitelikte birer delil hâlini almaktadır. Çalışmanın amacını oluşturan bu bilgilerden hareketle, Derviş Muhammed Yemînî ile ilgili Velâyetnâme'de tesadüf olunan anlatı parçaları tespit edilmiş ve bazı çıkarımlarda bulunulmuştur. Yapılan değerlendirmelere ek olarak Akyazılı Sultan ile Kanuni Sultan Süleyman'ın da Velâyetnâme'de yer alması ve Yemînî'nin Fazîletnâmesi'ndeki birkaç ufak detayın bu çıkarımlara dâhil edilmesi, şairin hayat sahnesinin sınırlarını çizebilecek önemli çıktılar meydana getirmektedir.

Anahtar Kelimeler: Demir Baba, Velâyetnâme, Derviş Muhammed Yemînî, Virânî, Kanuni Sultan Süleyman.

The Place Of Dervish Muhammed Yemini At The Demir Father's Parent

Abstract

XVI. there is not much information about Demir Baba, one of the Alevi-Bektashi pioneers who had been active in the Balkans in the century. The most basic source to be consulted on his life is the Velâyetnâme issued in his name. This Velâyetnâme, written by Dervish Mehemed in H 1239, has a long period starting from a few years before the birth of Demir Baba and continuing until the age of one hundred and twenties.

¹ VI. Uluslararası TURKCESS Eğitim ve Sosyal Bilimler Kongresi 30 Ekim- 1 Kasım 2020 bildiri olarak sunulmuştur.

Demir Baba Velâyetnâmesi'nde Derviş Muhammed Yemînî'nin Yeri Gökhan ŞENYURT

During this period, there are many other narratives such as the birth of Demir Baba, his lineage, his family circle, his ability to be a wrestler and his miracles. In addition, some small details about Dervish Muhammed Yemînî, one of the poets of the Alevi-Bektashi field, draw attention in Velâyetnâme.

Since the life of Dervish Muhammed Yemînî, who is regarded as one of the Seven Great Ozan, is not included in any of his biographies, several findings in Velâyetnâme open an important door for us. When a connection is made with the narratives in which his name is mentioned, it is possible to make some approaches about Yemînî. Yemînî attended Hacı Dede's wedding, visited Kademli Baba's death, Hacı Dede and Demir Baba visited Yemînî's tomb, and even the tekke poet Virânî, who was inclined towards Nusayri. Some small actions such as his burial become evidence that shed light on the poet's unenlightened life. Based on this information that constitutes the purpose of the study, the narrative fragments of Dervish Muhammed Yemînî in Velâyetnâme were determined and some inferences were made. In addition to the evaluations made, the inclusion of Akyazılı Sultan and Kanuni Sultan Süleyman in Velâyetnâme and the inclusion of a few small details in Yemînî's Faziletname to these inferences create important outputs that can draw the boundaries of the life scene of the poet.

Key Words: Demir Baba, Velâyetname, Dervish Muhammed Yemînî, Virânî, Kanuni Sultan Süleyman.

Demir Baba Velâyetnâmesi'nde Derviş Muhammed Yemînî'nin Yeri

Giriş

Balkan Alevîlik-Bektaşîlik geleneğinin önde gelen şahsiyetlerinden olan Demir Baba'nın hayatı hakkında çok fazla bilgi bulunmamaktadır. Onunla ilgili birincil kaynak, kendi adına düzenlenen ve H 1239 yılında Derviş Mehmed² tarafından kaleme alınan velâyetnâmesidir (Kılıç ve Bülbül, 2011, 173).

Söz konusu kaynakta Timur Baba, Timur Ata, Pehlivan Baba, Kara Timur gibi adlarla anılan Demir Baba, Otman Baba'nın halifesi olan Akyazılı Sultan'ın halifesidir. Doğum ve ölüm tarihleri kesin olarak bilinmemekle birlikte XVI. yüzyıl dolaylarında yaşadığı tahmin edilmektedir (Ocak, 2007, 49). *Velâyetnâme*'de Demir Baba'nın soyu İmam Zeyn el-Âbidin oğlu Ali Asgar vasıtasıyla Hazret-i Ali'ye ve oradan Hazret-i Muhammed'e dayandırılmaktadır (Noyan, 1976, 52). Yine *Velâyetnâme*'de yer alan bir anlatıya göre; Akyazılı Sultan'ın abdallarından olan ve kendisini sürekli sırtında taşıyan Hacı Dede, Akyazılı Sultan'ın isteği ve Demir Baba'nın doğacağını öngörmesi üzerine Turran Halife'nin kızı Zahide Dürdane ile evlenir ve böylece Demir Baba dünyaya gelir (Kılıç ve Bülbül, 2011, 9). Akyazılı Sultan'dan sonra posta geçen Demir Baba'nın doğumundan itibaren yüz yirmili yaşlarına kadar olan yaşamına ilişkin bilgiler, pehlivanlık yeteneği, kerametleri ve bazı başka aksiyonları *Velâyetnâme*'de yer almaktadır.³

Eser genel hatlarıyla incelenirken, şimdiye kadar hiçbir tezkirede tesadüf olunmayan Alevî-Bektaşî sahası şairlerinden Derviş Muhammed Yemînî'nin bu eserin birkaç yerinde aktif bir şekilde yer alması, çalışmamızı bu yöne çevirmiş ve şairin *Velâyetnâme*'deki rolünü belirlemek amacıyla aşağıdaki başlıktan itibaren sıralanacak olan bazı somut çıktılar değerlendirilmeye çalışılmıştır.

Derviş Muhammed Yemînî ve Faziletname

Hayatıyla ilgili olarak, tezkirelerde hiçbir bilgiye rastlanmayan Derviş Muhammed Yemînî hakkında muhtelif kaynaklarda birtakım biyografik bilgiler yer almaktadır. Bu kaynaklarda Derviş Muhammed'in XVI. yüzyılın ikinci çeyreğinde veya 1533 yılında Manastır dolaylarında şehit edildiğine (Tevfik, 1327, 59-60; Noyan, 1999, 278-279), asıl adının Ali olduğuna ve kimi eski Bektaşî dergilerinde bazı şiirlerinin bulunduğu (Özmen, 1995, 43), kutbu saydığı Otman Baba ve Akyazılı Sultan'dan sonra Hurufilik inancını yaymaya

² İsmi zikredilen Derviş Mehmed ile çalışmamızda değerlendirmeye alınan Derviş Muhammed Yemînî, birbirine karıştırılmamalıdır. Velâyetnâme'nin H 1239 yılında tamamlanmasına karşı, Derviş Muhammed Yemînî'nin Faziletname adlı eserini H 925 yılında tamamlaması (Tepeli, 2002, 602) ve bundan dolayı iki eser arasında en az üç asırlık bir zamanın olması, bu karışıklığı önleyici bir unsur olarak değerlendirilmelidir.

³ Bu çalışmanın temelini oluşturan bütün bilgiler, "Filiz Kılıç ve Tuncay Bülbül, Demir Baba Velâyetnâmesi (İnceleme-Tenkitletli Metin), Grafiker Yayınları, Ankara, 2011" adlı kaynaktan hareketle ortaya çıkmıştır. Çalışmada öne sürülen tespitlerde kullanılacak metin parçalarının söz konusu referans kaynaktaki yerini belli etmek adına, ilgili kısımların sonlarına alıntı yapılan sayfa numaraları eklenmiştir. Ayrıca, çalışmanın asıl konusu dışına çıkmamak amacıyla, yukarıda yer alan Demir Baba ve Velâyetnâmesiyle ilgili bilgilerin yeterli olacağına kanaat getirilmiştir.

Demir Baba Velâyetnâmesi'nde Dervîş Muhammed Yemînî'nin Yeri Gökhan ŞENYURT

çalıştığına dair bilgiler yer almaktadır (Gölpınarlı, 1973, 29). Ele alınan kaynaklardaki bu bilgilere ek olarak, Dervîş Muhammed'in XV.-XVI. yüzyıl içinde yaşadığından, mahlasının Yemînî olduğundan, *Fazîletnâme* adlı eserinden, babasının hafız olmasından, Yedi Ulu Ozan⁴ içinde yer alan Alevî-Bektaşî şairi şeklinde anılmasından da bahsedilmektedir.

Yukarıda sıralanan araştırma çıktıları, bilimsel çerçevede daha detaylı ve müstakil bir çalışma yapılması sonucunu beraberinde getirmiştir. Yakın tarihte *Fazîletnâme* ile ilgili birkaç titiz akademik araştırma dışında, muhtevayı içeren güncel bir biyografi çalışması neredeyse yapılmamıştır.⁵ Birincil kaynak olan *Fazîletnâme*'den hareketle Yemînî, Semerkantlı hafız bir babadan olup asıl adı Dervîş Muhammed'dir. Eserini H 925 yılında tamamladığını, aslında bu eserin Şeyh Rükneddin tarafından Farsça mensur şeklinde yazıldığını ve kendisinin bu eseri Türkçe nazma çevirdiğini söylemektedir. Tamamı 7409 beyit olan *Fazîletnâme*'de Hz. Ali'nin kerametlerle dolu detaylı bir biyografisi, Ehl-i Beyt hakkında bilgiler, Hz. Muhammed'in Hz. Ali ile ilişkileri, Hz. Ali'nin başlıklar halinde on dokuz fazileti ayrıntılı olarak yer almaktadır (Tepeli, 2002, 3-28).

Dervîş Muhammed Yemînî için değerlendirilmesi gereken bir başka kaynak da yukarıda bahsi geçen *Demir Baba Velâyetnâmesidir*. Aşağıdaki başlıkta değinilen çıkarımlar, söz konusu eserin incelenmesi sonucunda ortaya çıkmıştır.

Demir Baba Velâyetnâmesi'nde Dervîş Muhammed Yemînî

* Yemînî'nin Demir Baba ile münasebeti, her ikisinin de kutbu olan Akyazılı Sultan'la birlikte başlamıştır. Akyazılı Sultan, can yoldaşı gibi gördüğü Hacı Dede'yi evlenmeye ikna edip, ünü dönemin padişahı Kanuni Sultan Süleyman'a kadar giden bir düğün tertip eder (s. 47-48). Velâyetnâme'de ilk olarak Yemînî'ye burada rastlanmaktadır:

“Evvelâ Otmân Baba Sultân'ıñ ve ol kutbü'l-aqtâbuñ şeyhi Zâtî Efendi ve türbedârî 'Abdî Dede ve 'İsâ Dede sayvanınıñ velîsi Muştafâ Efendi ve El-hâcî Kademli Baba ve Mü'min Baba dervîşleri ve **hâfız-ı kelâm Yemînî Efendi** ve Dediye Baba gözcüsü, Ahmed Baba tekkenişin-i ser-dervîşân Karakoçak gözcüsü, Vâriş Baba gözcüsü ve Yahşi Baba gözcüsü ve bu cânibde Kızana Sultân ve kebîr ü sagîr Mehemmed nâm ve Koca Doğan gözcüsü, Dikelli Hüseyin Baba ve Gerlova'da Dervîş Mehemmed'ün mektüb-hânesine dernek oldılar ve ...” (s. 46)

* Burada, düğüne gidecek babaların ve dedelerin bazılarının – bunlara Yemînî de dâhil- ismi zikredilmektedir. Düğün yerine gelindikten sonra Kademli Baba ile Yemînî arasında geçen küçük bir diyalog, ayrıca şairin evliliği hakkında küçük bir ipucu da vermektedir:

“**Hâfız Dervîş Mehemmed**, Tay Hızır'a buyuruvirdi. Ol Ovuz Ata cevâba gelüp eyitdi kim: “Bre cânım ben de şanırdım gelinüm var, ayağum yaykar. Andan da hayr olmadı.” didi, ya'nî şaka eyledi. Kademli Baba cevâba gelip eyitdi kim: “... Bu cânibden döndi **Hâfız oğluna**: “Eger arzuñ varsa seni de everelüm, ne dirsün fî emânu'llâh.” didi.” (s. 55-56)

Bu konuşmalardan Yemînî'nin o zamana kadar evli olmadığı da ortaya çıkmaktadır. Sonraki yıllarda da evlenip evlenmediğiyle ilgili herhangi bir bilgi anlatıda yer almamaktadır.

* Hacı Dede evlendikten sonra düğün ve gerdeğe girme anlatısının bitiminde Demir Baba'nın doğumuna yer verilmiştir. Buna göre, Bulgaristan'ın Kovancılar Köyü'nde Timur Baba, Kara Timur, Dedemoğlu, Timur Pehlivan gibi adlarla anılan Demir Baba dünyaya gelmiştir. Demir Baba, on yedi yaşına geldiğinde, Kademli Baba ölmeden önce Akyazılı Sultan'ı ve Demir Baba'yı son defa görmek için yanına çağırır. Kademli Baba'nın yanında Yemînî ile birlikte başka kimseler de vardır:

⁴ XIV.-XVI. yüzyıllar arasında yaşayan, Alevî-Bektaşî sahasınca “Yedi Ulu Ozan” olarak benimsenmiş şairlerin isimleri yaşadıkları dönem sırasına göre şu şekildedir: Seyyid Nesimî, Dervîş Muhammed Yemînî, Fuzulî, Şah İsmail Hatâ'î, Viranî, Pir Sultan Abdal ve Kul Himmet (Ersan, 2018, X).

⁵ Fazîletnâme üzerine bilimsel anlamda yapılan çalışmalar için bkz. (Tepeli, 2002; Kırmızı, 2004; Kırmızı, 2013; Şenyurt, 2019; Şenyurt, 2020).

Demir Baba Velâyetnâmesi'nde Derviş Muhammed Yemînî'nin Yeri Gökhan ŞENYURT

“El-hâsıl-ı kelâm Muştafâ Baba, Zâtî Efendi bu cânibde Tursun Baba, **Hâfızoğlu Mehemmed Efendi** ve dahı bunun emşâli kimesneler geldi, yitişti, dîdâr gördi ...” (s. 61-62)

* Kademli Baba, vasiyetini söyledikten sonra vefat eder. Yanındakiler tüm cenaze işlemlerini görev dağılımı olacak şekilde paylaşırlar ve Kademli Baba'yı defnedirler. Akyazılı Sultan, Kademli Baba'nın kabrini üç yıl bekledikten sonra türbe yapılımasını işaret eder:

“Babacığum bu diyârda senün hışmuñ yokdur; tekyeñi kime ısmarlarsuñ?” demişler. Kademli eydür kim: “Evvel Allâh'a ısmarların. İkinci muhıblere ısmarların. Hâlâ bugün Akyazılı Baba'ma ısmarların; andan Hağ kefiledür ğidâma.” diyüp Muştafâ Efendi'nün yüzine bakdı. Anuñ ilen sağdıç geçinürlerdi.

“Bizüm için Yâsin oku.” didi. Muştafâ Efendi andan eşhedü en lâ ilâhe illa'llâh ve eşhedü enne Muhammeden 'abdühü ve rasülühü diyüp kâlü innâ li'llâhi ve innâ ileyhi râci'un hükmüyle cân teslîm eyledi. Timur Baba kubürün icâd eyledi; Zâtî Efendi kefenini dikti; **Yemînî Efendi** şalâsın okudı; Muştafâ Efendi yaykadı; Timur Baba'nun atası El-hâcî şu koydı; Muştafâ Efendi diler dilemez cenâzesin kaldırdı; Akyazılı Sultân'a kıldırdı. Andan hağkına kodılar. Andan âhîret qarındaşı talkın eyledi diyüp râviler rivâyeti.

Akyazılı Sultân Kademli Baba'nun meşhedin üç sene bekledi. Üç yıldan sonra “türbe yapuñ” diyü rumüz eyledi...” (s. 64)

Bu kısımda da Yemînî'nin, Kademli Baba'nın selâsını okuduğu ortaya çıkıyor. Aslında buraya kadar olan anlatıların önemli yerlerinde Yemînî ismine tesadüf olunmaktadır. Bazı yerlerde Hâfızoğlu, Hâfız Derviş Mehemmed, Hâfız-ı Kelâm Yemînî Efendi olarak zikredilen şair, dikkat edilirse o toplum içerisinde “hâfız” olarak nitelendirilen tek kişidir. Bu nitelik, *Velâyetnâme* boyunca başka hiç kimse için kullanılmamıştır. Dolayısıyla da şairin tekke ve çevresi sınırlarınca tanınan biri olduğu ortaya çıkmaktadır.

* *Velâyetnâme*'de Yemînî'nin vefatıyla ilgili doğrudan bir bilgi olmamakla birlikte, Akyazılı Sultan'ın evine dönüşü sırasında ziyaret ettiği kişiler arasında “Hâfız Baba” diye birisinin olması, değerlendirilmesi gereken ayrı bir meseledir. “Hâfız” lakabı sadece Yemînî için kullanıldığından, bu kişinin de Yemînî olabileceği kuvvetle muhtemeldir:

“... andan Yolçuklı Baba'yı, andan **Hâfız Baba'yı**, ... ziyâret eyleyüp ...” (s. 66)

Buradan itibaren *Velâyetnâme*'nin son kısımlarına kadar Yemînî ile ilgili aktif bir anlatı bulunmamaktadır. Bunun sebebi olarak da yukarıdaki alıntıda geçen ve ziyaret edilen Hâfız Baba'nın Yemînî olması ve hatta Yemînî'nin türbesi dahi olabileceği düşünülebilir.

* *Velâyetnâme*'ye göre, Akyazılı Sultan'dan sonra posta geçen Demir Baba'yı, Virânî Baba⁶ ve abdalları görmeye gelir. Virânî Baba, Demir Baba'ya karşı üstünlüğünü dile getirip bu amaçla onu mağlup etmek için çalışsa da bunu başaramaz ve Demir Baba'ya hürmet ederek af diler. Daha sonra Virânî Baba, Otman Baba'yı ziyaret etmek için yola çıkar. Gerlova'da uğradığı bir yerde öğle namazını kıldıktan sonra orada vefat eder ve o mekânın yakınlarına defnedilir. Burası, hayatını ele almaya çalıştığımız Yemînî'nin tekkesidir:

“... Şabâh namâzı ya'nî şabâh namâzından sonra **Gerlova'da Hâfız-zâde** dimekle meşhûrdur, **Hâfız-zâde'nün** tekye-i icâd-ı 'imâretinde bulundılar. Şabâh namâzın, öğlen namâzın anda kıldılar. Öğlen namâzından sonra mevîti yitişti. Virânî Baba'nun 'ömürçigi âhîr oldı. Hağ emânetin aldı, hağkına kodılar, rahmetu'llâhü 'aleyhim ecma'in. Anda medfûndur...” (s. 150)

⁶ Yedi Ulu Ozan'dan biri olan Virânî, Alevî-Bektaşî sahasının önde gelen şairlerinden biridir. Derviş Muhammed Yemînî'nin çağdaşı olmakla birlikte, Nusayrîlik anlayışına meyleden şair, şiirlerinin birçoğunu Hz. Ali temelli yazmakta; hatta çoğu şiirinde Hz. Ali'yi Tanrılaştırma yoluna gitmektedir (Vaktidolu, 1998).

Tespitler

Yukarıdaki başlıklarda, Yemîni'nin hayatına ışık tutabilecek birtakım tespitler açığa çıkarılmıştır. Bu tespitler, şairin yaşamına dair daha somut ve bilimsel çerçevede yaklaşılmasına olanak sağlamaktadır. Buradan hareketle, Derviş Muhammed Yemîni hakkında aşağıda maddeler halinde sıralanmış yaklaşımlar ve belirlemeler önem arz etmektedir:

1- *Demir Baba Velâyetnâmesi'*nde Hacı Dede'nin düğününe Kanuni Sultan Süleyman'ın iştirak ettiği yer almaktadır (s. 47-50). Kanuni Sultan Süleyman'ın padişahlık dönemi 1520-1566 yılları arasındadır (Emecen, 2010, 62). En basit ihtimalle bu düğünün 1520 yılında yapıldığı düşünülürse Demir Baba da bu tarihten hareketle en erken 1521 yılında doğmuş olacaktır. Kademli Baba, Akyazılı Sultan'ı ve Demir Baba'yı yanına çağırıldığı zaman, Demir Baba on yedi yaşında olacağı için (s. 61) bu yolculuğun da 1538 yılında yapılması gerekiyor. Demir Baba'nın Kademli Baba'ya gittiği zaman Yemîni'nin de orada olduğu bilinmektedir. O zaman şairin en az 1538 yılında veya sonrasında vefat etmesi gerekmektedir.

2- *Velâyetnâme'*ye göre Akyazılı Sultan, Kademli Baba'nın kabrini üç yıl beklemişti. Daha sonra da Akyazılı Sultan, Demir Baba'yla geri dönerken yolda Hâfız Baba'yı ziyaret etmişlerdi. Kademli Baba'nın vefatını gene 1538 yılı olarak kabul edersek, bu ziyaretin 1541-1542 yıllarında yapılması gerekir. Hâfız Baba'nın Yemîni olması ihtimali yüksek olduğundan, Yemîni'nin en erken 1538-1542 yılları arasında vefat etmesi kaçınılmazdır.

3- *Velâyetnâme'*de, Kademli Baba'nın Kanuni Sultan Süleyman'la kısa bir sohbeti geçmekteydi. Anlatıya göre, bu sohbet Vize şehrinde geçmektedir (s. 48) Kanuni Sultan Süleyman Vize şehrinde, 1528 yılında konaklama şeklinde⁷ veya 1529 yılında 1. Viyana Seferi'ne giderken yolunun oradan geçmesiyle bulunmuştur (Beydilli, 2013, 117). Bu bilgiler dikkate alındığında, Hacı Dede'nin düğünü 1528/1529 yıllarında yapılmış olacaktır. Demir Baba'nın da 1529/1530 yılında doğduğuna ihtimal verilirse, üst maddedeki buluşmanın da en azından 1546/1547 yıllarında gerçekleşmesi gerekmektedir. O halde Yemîni'nin vefatı da en az 1547-1550 yılları arasında olacaktır.

4- *Fazîletnâme'*de Demir Baba isminin geçmemesinin, Yemîni'nin Demir Baba'nın postnişinliğini görmeden vefatıyla ilişkili olduğu kesindir. Çünkü gerek *Velâyetnâme'*deki bilgiler gerekse *Fazîletnâme'*de yer alan bazı ufak detaylar, Yemîni'nin Akyazılı Sultan döneminde vefat ettiğini göstermektedir.

5- *Fazîletnâme'*nin tercüme-telif bir eser olması, Yemîni'nin bu eseri Farsça mensur bir yapıdan Türkçe nazma çevirmesi, yaptığı müdahalelerle bu eseri önemli boyutlara ulaştırması, bu eserin, şairin olgunluk döneminin bir mahsulü olduğunu gösteren bir başka çıktıdır. Yemîni'nin Otman Baba ve sonrasında Akyazılı Sultan'la münasebeti dolayısıyla, şairin doğum tarihini Otman Baba'nın vefatından öncesine götürmek mümkündür.⁸

6- Yemîni ile ilgili yukarıda muhtelif kaynaklardan elde edilen bilgiler doğrultusunda, şairin 1533 yılında vefatıyla ilgili bir detay yer almaktaydı. *Velâyetnâme'*deki bulguların bu tarihi geçerli kılmadığı; Kademli Baba'nın vefatı hadisesinin bu tarihten sonraki yıllarda yaşandığı, dolayısıyla Yemîni'nin söz konusu tarihte hala yaşıyor olduğu açıkça görülmektedir.

Sonuç

Alevî-Bektaşî sahasının önde gelen şairlerinden Derviş Muhammed Yemîni hakkında ne yazık ki hiçbir tezkirede bilgi bulunmamaktadır. Bu sebeple kendi eseri olan *Fazîletnâme* ile inceleme esnasında Yemîni'ye

⁷ Molla Salih'in, Kanuni Sultan Süleyman'ın Vize şehrinde 1528 yılında konakladığıyla ilgili ufak detay için bk. (<http://www.marmarahaber.com.tr/haber/35100/trakyanin-acik-hava-muzelerinden-vize.html>)

⁸ Otman Baba, Fatih Sultan Mehmet döneminde yaşamış bir Kalenderî şeyhidir. M 1478 yılında vefat ettikten sonra postunu Akyazılı Sultan'a bırakmıştır. Yemîni, *Fazîletnâme'*de Otman Baba için birtakım bilgilere ve övgülere yer vermiştir. Dolayısıyla Yemîni'nin doğumunu en erken M 1478 yılının öncelerine götürmek mümkündür. Detaylı bilgi için bk. (Şenyurt, 2020, 21-28).

Demir Baba Velâyetnâmesi'nde Derviş Muhammed Yemînî'nin Yeri
Gökhan ŞENYURT

tesadüf olduğumuz *Demir Baba Velâyetnâmesi*, araştırma sahasına şaire yönelik somut bilgiler verecek iki bilimsel kaynak niteliğindedir. Bu kaynaklardan hareketle, Yemînî üzerine ciddi tespitler ve değerlendirmeler yapılması mümkün görünmektedir. Gerek kutbu saydığı Otman Baba ile münasebeti gerekse Otman Baba dahil olmak üzere Akyazılı Sultan, Kademli Baba, Demir Baba gibi önemli şahsiyetlerle çağdaş olması, Yemînî'nin yaşadığı döneme ışık tutacak gerekli detaylar olarak ele alınabilmektedir. Değerlendirmelerden hareketle Derviş Muhammed Yemînî'nin XV. yüzyılın en az üçüncü çeyreğinde doğduğu; ufak detayların yorumlanmasıyla da XVI. yüzyılın en az ikinci çeyreğinin sonlarına doğru vefat ettiği sonucuna ulaşılabilmektedir.

Kaynakça

- Beydilli, K. (2013). VİYANA. *TDV İslâm Ansiklopedisi*. (c. 43, ss. 113-119). İstanbul: Türk Diyanet Vakfı Yayınları.
- Emecen, F. (2010). SÜLEYMAN I. *TDV İslâm Ansiklopedisi*. (c. 38, ss. 62-74). İstanbul: Türk Diyanet Vakfı Yayınları.
- Ersan, M. Ö. (2018). *7 Ulu Ozanlar*. İstanbul: Salon Yayınları.
- Gölpınarlı, A. (1973). *Hurûfîlik Metinleri Kataloğu*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Kılıç, F. & Bülbül, T. (2011). *Demir Baba Velâyetnâmesi (İnceleme-Tenkitli Metin)*. Ankara: Grafiker Yayınları.
- Kırman, A. (2004). *Yemînî'nin Fazîletnâmesi Şekil ve Muhteva Tahlili*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. İzmir: Ege Üniversitesi.
- Kırman, A. (2013). YEMİNÎ. *TDV İslâm Ansiklopedisi*. (c. 43, ss. 420-421). İstanbul: Türk Diyanet Vakfı Yayınları.
- Noyan, B. (1976). *Demir Baba Vilâyetnâmesi*. İstanbul: Can Yayınları.
- Noyan, B. (1999). *Bütün Yönleriyle Bektâşîlik ve Alevîlik*. Ankara: Ardıç Yayınları.
- Ocak, A. Y. (2007). *Alevî ve Bektaşî İnançlarının İslâm Öncesi Temelleri*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Özmen, İ. (1995). *Alevî-Bektâşî Şiirleri Antolojisi, c.2*. Ankara: Saypa Yayınları.
- Şenyurt, G. (2019). *Yemînî'nin Fazîletnâmesi'nin On Dokuzuncu Fazîleti Üzerine Bir İnceleme*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Arel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Şenyurt, G. (2020). *Fazîletnâme Işığında Yemînî*. Ankara: La Kitap Yayınları.
- Tanman, B. (1994). DEMİR BABA TEKKESİ. *TDV İslâm Ansiklopedisi*. (c. 9, ss. 150-151). İstanbul: Türk Diyanet Vakfı Yayınları.
- Tepeli, Y. (2002). *Derviş Muhammed Yemînî Fazîlet-Nâme: Giriş-İnceleme-Metin*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Tevfik, M. (1327). *Manastır Vilâyeti Tarihçesi*. Manastır: Beynelmîlel Ticaret Matbaası.
- Vaktidolu, A. A. (1998). *Vîrânî Divanı ve Risalesi (Buyruğu)*. İstanbul: Can Yayınları.